

Moduł III

Leśne Kompleksy Promocyjne

Wprowadzenie

1. Geneza powstania i charakterystyka Leśnych Kompleksów Promocyjnych
2. Cele tworzenia Leśnych Kompleksów Promocyjnych i zasady wyboru obszarów leśnych wchodzących w skład LKP
3. Zasady prowadzenia gospodarki leśnej w Leśnych Kompleksach Promocyjnych

Bibliografia

Wprowadzenie

Wędrując po lasach, coraz częściej możemy zobaczyć różnego rodzaju tablice. Na szczęście nie są to już w większości tablice informujące nas o zakazach obowiązujących podczas pobytu w lesie, ale takie, które objaśniają nam bogactwo otaczającej nas przyrody. Można powiedzieć, że przy ich pomocy leśnicy chwalą się tym, co mają najcenniejszego, i zachęcają do zwrócenia uwagi na zasoby przyrodnicze okolicy. Tendencja ta nasiliła się w ciągu ostatnich kilkunastu lat, co związane jest z faktem zwiększenia znaczenia tych funkcji lasu, które nie są bezpośrednio oparte na produkcji drewna.

Źródło: biblioteka zasobów multimedialnych

Współcześnie Lasy Państwowe nie tylko dostarczają gospodarce drewna, ale także – a może przede wszystkim – stoją na straży trwania złożonych ekosystemów leśnych. Ich ochrona znajduje swoje odbicie nie tylko w odpowiednim prowadzeniu gospodarki leśnej, ale także w rzeczywistym obejmowaniu różnymi formami ochrony najcenniejszych fragmentów przyrody. Funkcja ochrony zasobów leśnych wiąże się bezpośrednio z edukacją

przyrodniczą społeczeństwa. Rola edukacji jest nie do przecenienia, ponieważ o efektach działań ochroniarskich w znacznej mierze decyduje świadomość społeczeństwa, które również czuje się odpowiedzialne za stan zasobów leśnych w kraju.

Jednym ze sposobów połączenia funkcji ochrony zasobów leśnych z funkcją edukacyjną było powołanie do życia Leśnych Kompleksów Promocyjnych.

1. Geneza powstania i charakterystyka Leśnych Kompleksów Promocyjnych

Chcąc poznać genezę powstania Leśnych Kompleksów Promocyjnych, należy cofnąć się do początku lat 90. ubiegłego stulecia, kiedy to miały miejsce dwie Paneuropejskie Konferencje Ministerialnego Procesu Ochrony Lasów w Europie odbywające się w Strasburgu (w 1990 r.) i Helsinkach (w 1993 r.). Konferencje te zwołane zostały w związku z coraz bardziej nasilającym się zjawiskiem masowego zamierania lasów w Europie. W Polsce spektakularna była wówczas klęska ekologiczna w lasach Sudetów Zachodnich, a na terenie całej Europy zaobserwowano 120 mln ha usychających drzewostanów. Zjawisko to było na tyle niepokojące, że stało się obiektem zainteresowania nie tylko przyrodników i leśników. Rządy krajów europejskich zrozumiały konieczność włączenia się w aktywną ochronę lasu będącego istotnym elementem środowiska naturalnego.

Ustalenia konferencji w Strasburgu były początkiem współpracy krajów europejskich na rzecz ochrony lasów. W efekcie zdecydowano o powstaniu:

- koncepcji monitoringu lasów Europy,
- centrum koordynacyjnego monitoringu w Hamburgu,
- wspólnego banku informacji o pożarach lasów.

Tam również zapoczątkowano badania genetyczne nad głównymi gatunkami lasotwórczymi.

Konferencja w Helsinkach przyniosła dalsze ustalenia w kwestii europejskiego programu ochrony lasów. W ramach ustaleń konferencji wyróżniono kryteria i wskaźniki trwałe zrównoważonej gospodarki leśnej oraz z odpowiednią mocą podkreślono pozaprodukcyjne funkcje lasu. Efektem konferencji Helsińskiej było również sformułowanie definicji trwałej i zrównoważonej gospodarki leśnej, która brzmi następująco:

„Trwała i zrównoważona gospodarka leśna to zarządzanie i użytkowanie lasów i terenów leśnych w taki sposób i w takim tempie, które pozwolą zachować je jako odnawialne zasoby naturalne i nie uszczuplić ich w długim czasie, zachować ich różnorodność biologiczną, produktywność, zdolność do spełniania teraz i w przyszłości odpowiednich ekologicznych i społecznych funkcji na lokalnym, krajowym i globalnym poziomie, nie powodując przy tym szkód w innych ekosystemach” (Fronczak 2007, s. 9–10).

Bezpośrednią odpowiedzią polskiego leśnictwa na ustalenia obu konferencji było utworzenie całkiem nowego bytu w strukturach Lasów Państwowych, jakim stały się Leśne Kompleksy Promocyjne.

Leśny Kompleks Promocyjny (LKP) – to duży, możliwie zwarty obszar leśny wchodzący w skład jednego lub kilku nadleśnictw utworzony dla promocji proekologicznej polityki państwa.

Obecnie na terenie naszego kraju znajduje się 25 Leśnych Kompleksów Promocyjnych zajmujących ogółem powierzchnię 1 222 537 ha. Każda z 17 dyrekcji regionalnych ma taki obiekt na swoim terenie.

Tabela 3.1. Lista LKP utworzonych do sierpnia 2013 r.

Lp.	Nazwa LKP	Nadleśnictwo	RDLP
1.	Bory Lubuskie	Lubsko	Zielona Góra
2.	Bory Tucholskie	Tuchola, Osie, Woźniowa, Dąbrowa, Trzebciny	Toruń
3.	Lasy Beskidu Sądeckiego	Piwniczna, Nawojowa	Kraków
4.	Lasy Beskidu Śląskiego	Bielsko, Ustroń, Wiśla, Węgierska Górka	Katowice
5.	Lasy Bieszczadzkie	Stuposiany, Lutowiska, Cisna	Krosno
6.	Lasy Birczańskie	Bircza	Krosno
7.	Lasy Doliny Baryczy	Milicz, Żmigród	Wrocław
8.	Lasy Elbląsko-Żuławskie	Elbląg	Gdańsk
9.	Lasy Gostynińsko-Włocławskie	Gostynin, Łąck Włocławek	Łódź Toruń
10.	Lasy Janowskie	Janów Lubelski	Lublin
11.	Lasy Mazurskie	Strzałowo, Mrągowo, Spychowo Pisz, Maskulińskie	Olsztyn Białystok
12.	Lasy Olsztyńskie	Olsztyn, Kudypy	Olsztyn
13.	Lasy Oliwsko-Darżlubskie	Gdańsk, Wejherowo	Gdańsk
14.	Lasy Rychtańskie	Antonin, Syców	Poznań
15.	Lasy Spalsko-Rogowskie	Brzeziny, Spała	Łódź
16.	Lasy Środkowopomorskie	Warcino, Polanów, Karnieszewice	Szczecinek
17.	Lasy Warszawskie	Drewnica, Jabłonna, Celestynów, Chojnow	Warszawa
18.	Puszcza Białowieska	Białowieża, Browsk, Hajnówka	Białystok
19.	Puszcza Knyszyńska	Supraśl, Dojlidy, Krynki, Czarna Białostocka	Białystok
20.	Puszcza Kozienicka	Kozienice, Zwoleń, Radom	Radom
21.	Puszcza Niepołomicka	Niepołomice	Kraków
22.	Puszcza Notecka	Potrzebowice, Wronki, Krucz Sieraków, Oborniki Karwin, Międzychód	Piła Poznań Szczecin
23.	Puszcze Szczecińskie	Kliniska, Gryfino, Trzebież	Szczecin
24.	Puszcza Świętokrzyska	Kielce, Łagów, Suchedniów, Zagnańsk, Skarżysko	Radom
25.	Sudety Zachodnie	Szklarska Poręba, Świeradów	Wrocław

Źródło: opracowanie własne autora na podstawie informacji zawartych na www.lasy.gov.pl

2. Cele tworzenia Leśnych Kompleksów Promocyjnych i zasady wyboru obszarów leśnych wchodzących w skład LKP

Źródło: biblioteka zasobów multimedialnych

Art. 13b Ustawy o lasach mówi, że w celu promocji trwale zrównoważonej gospodarki leśnej oraz ochrony zasobów przyrody w lasach dyrektor generalny na drodze zarządzenia może ustanawiać Leśne Kompleksy Promocyjne. Głównym zadaniem LKP jest więc wprowadzenie takich zasad gospodarki leśnej, aby zarówno ochrona przyrody, jak i kryteria ekonomiczne działalności nadleśnictwa były ze sobą w zgodzie.

Bardziej szczegółowo cele stojące przed LKP można ująć w następujących punktach:

- wszechstronne rozpoznanie stanu biocenoz leśnych oraz kierunków zachodzących w nich zmian,
- prowadzenie gospodarki leśnej w oparciu o podstawy ekologiczne tak, aby zachować lub odtworzyć naturalną zmienność środowiska przyrodniczego,
- łączenie celów trwałej gospodarki leśnej z aktywną ochroną przyrody,
- trwałe zachowanie lub odtwarzanie walorów lasu metodami gospodarczymi przy użyciu metod leśnej inżynierii ekologicznej,
- promowanie różnorodnych, w tym przede wszystkim pozagospodarczych funkcji lasu, przy wykorzystaniu wsparcia finansowego ze źródeł krajowych i zagranicznych,
- prowadzenie prac badawczych i doświadczalnictwa leśnego w celu opracowania modelowych rozwiązań możliwych do zastosowania na obszarze całych Lasów Państwowych,
- edukacja leśna z wykorzystaniem dostępnej infrastruktury,
- tworzenie odpowiedniego zaplecza do wypoczynku, rekreacji i uprawiania turystyki (Fronczak 2007, s. 19–20).

Jednym z pierwszych przedsięwzięć zainicjowanych niedługo po utworzeniu pierwszych LKP było przeprowadzenie w latach 1994–1995 powszechnej inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej, która posłużyła do sporządzenia dla nich programów ochrony przyrody. Zainicjowało to tworzenie takich programów dla wszystkich nadleśnictw i obecnie Program Ochrony Przyrody stanowi integralną część planu urządzania lasu w każdym nadleśnictwie.

Lasy Państwowe przy pomocy LKP starają się udowodnić, że możliwe jest pogodzenie wielu funkcji, jakie pełni las. Szczególnie eksponowane są funkcje określane jako poza-produkcyjne. Z tego też względu ważnym punktem działalności LKP jest prowadzenie szeroko zakrojonej działalności edukacyjnej. Działalność ta ma dwie podstawowe grupy odbiorców. Jedną z nich są pracownicy leśnictwa (Służba Leśna, pracownicy Biur Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej) oraz firm pracujących na rzecz Lasów Państwowych. Dla nich organizowane są różnego rodzaju kursy i szkolenia prowadzone na wzorcowych powierzchniach gospodarczych.

Drugą bardzo ważną grupą jest całe społeczeństwo, które na terenie LKP przy pomocy doświadczonych leśników i edukatorów może zapoznać się z tajemnicami, jakie kryje w sobie las, oraz poznać procesy zachodzące w tym złożonym ekosystemie. Leśne Kompleksy Promocyjne są też doskonałym poletkiem doświadczalnym dla naukowców. To właśnie w nich placówki badawcze znajdują warunki do praktycznej weryfikacji opracowanych przez siebie hipotez, które w efekcie mogą zostać wprowadzone w całej strukturze Lasów Państwowych (Tamże, s. 23–24).

LKP mają istotne znaczenie w opracowaniu i promocji modelu trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej i, jak już wcześniej powiedziano, o ich powołaniu decyduje dyrektor generalny Lasów Państwowych. W skład Leśnych Kompleksów Promocyjnych wchodzi lasy będące w zarządzie Lasów Państwowych oraz lasy innych właścicieli, ale wyłącznie na ich wniosek. Obszary wchodzące w skład LKP powinny charakteryzować się dużą zmiennością warunków siedliskowych, składu gatunkowego drzewostanów, walorów przyrodniczych, podstawowych funkcji lasu i reprezentować różne regiony przyrodniczo-leśne. Mogą to być zarówno obszary prawie naturalne z dobrze zachowanymi pierwotnymi walorami przyrodniczymi jak i takie, które w przeszłości zostały silnie przekształcone, a prowadzona gospodarka leśna ma w miarę możliwości przywrócić je do stanu naturalnego.

3. Zasady prowadzenia gospodarki leśnej w Leśnych Kompleksach Promocyjnych

LKP są jednostkami funkcjonalnymi Lasów Państwowych i nie posiadają odrębnej administracji, ponieważ funkcję tę sprawują odpowiednie nadleśnictwa. Dla każdego LKP dyrektor generalny Lasów Państwowych powołuje radę naukowo-społeczną, której zadaniem jest inicjowanie i ocena realizacji działań podejmowanych w LKP. W skład rady wchodzi członkowie środowiska leśnego, naukowego i lokalnych społeczności, co podkreśla społeczną rolę istnienia LKP.

Podstawą działalności LKP jest sporządzany przez dyrektora regionalnego Lasów Państwowych *Program gospodarczo-ochronny*. Program ten obejmuje m.in. wykaz obiektów prawnie chronionych, chronionych roślin i zwierząt i proponuje nowe formy ochrony przyrody. Innymi dokumentami niezbędnymi do prawidłowego prowadzenia gospodarki w LKP są *Zasady postępowania hodowlanego i ochronnego*.

Oprócz powyższych dokumentów najważniejsze wytyczne związane z prowadzeniem gospodarki leśnej w LKP są zawarte w *Zasadach hodowli lasu*. Dokument ten podkreśla konieczność szczegółowego rozpoznania warunków przyrodniczych regionu. Dzieje się to na etapie prac urzędniowych, kiedy to zbiera się i analizuje wszelkie dostępne dane na temat warunków geologicznych, wodnych i klimatycznych oraz inwentaryzuje się naturalne zespoły roślinne występujące na terenie LKP (Rozwałka 2003, s. 24).

Efektem zebranych danych jest sporządzenie mapy gleb i siedlisk leśnych oraz zbiorowisk roślinnych. Rzetelne przeprowadzenie prac urzędniowych i inwentaryzacyjnych jest bardzo ważne. Pozwala bowiem na zebranie możliwie najdokładniejszych danych, a to z kolei jest niezbędne, aby właściwie przewidzieć kierunek zmian zachodzących w ekosystemie leśnym, a tym samym odpowiednio zaplanować nie tylko sposób ochrony cennych zasobów, ale także prowadzenia gospodarki leśnej.

Prowadząc na terenie LKP gospodarkę leśną, powinno się uwzględniać następujące zasady:

- zachowanie w stanie naturalnym czy zbliżonym do naturalnego lub odtwarzanie metodami półnaturalnej hodowli lasu wszystkich elementów biocenozy leśnej właściwych dla miejscowych biotopów,
- ochrona szczególnie cennych zespołów roślinnych poprzez zapewnienie racjonalnego użytkowania i odnawialności,
- ograniczenie stosowania zrębów zupełnych tylko do wyjątkowych przypadków i z uwzględnieniem następujących zaleceń:
  - ich wielkość nie powinna przekraczać 4 ha, a szerokość 30–60 m,

- należy starać się pozostawiać elementy wzbogacające bioróżnorodność (nasienniki, podrost, kępy drzew domieszkowych, drzewa dziuplaste),
- pozostawianie w drzewostanach odnawianych rębniami złożonymi do 10% starych drzew (w formie 5–10 arowych kęp) do ich naturalnego rozpadu jako miejsca bytowania licznych organizmów leśnych,
- preferowanie naturalnego odnowienia lasu,
- gospodarowanie populacjami zwierząt łownych zgodnie z celami hodowli i ochrony lasu,
- prowadzenie zabiegów pielęgnacyjnych w takim zakresie i z taką częstotliwością, które zapewnią zrównoważony rozwój wszystkich elementów biocenozy,
- prowadzenie prac gospodarczych w sposób maksymalnie ograniczający uszkodzenia,
- wzbogacanie bioróżnorodności leśnej zgodnie z naturalną mozaikowością siedlisk,
- zakładanie stałych powierzchni badawczych i doświadczalnych w celu zbadania zmian zachodzących w środowisku leśnym,
- stosowanie eksperymentalnych i pilotażowych metod hodowlanych oraz promowanie postępu naukowo-technicznego opierającego się na ekologicznych podstawach,
- upowszechnianie osiągnięć hodowlanych na obszarze całych Lasów Państwowych (Tamże, s. 25–26).

Podsumowując, gospodarka leśna w LKP opiera się przede wszystkim na zachowaniu zasobów przyrodniczych środowiska i ochronie jego najcenniejszych zasobów. Na pewno kluczowym celem nie jest tutaj pozyskanie drewna.

Bibliografia

Literatura obowiązkowa

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach, Dz.U. 1991 Nr. 101, poz. 444.

Fronczak K., *Las wielu funkcji. Las dla ludzi*, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa 2009.

Fronczak K., *Leśne Kompleksy Promocyjne. Las w dziewiętnastu odsłonach*, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa 2007.

Kapuściński R., *Leśne Kompleksy Promocyjne elementem polityki leśnej państwa*, Biblioteczka Leśniczego, z. 212, Wydawnictwo Świat, Warszawa 2005.

Rozwałka Z., *Zasady hodowli lasu*, Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy Lasów Państwowych w Bedoniu, Warszawa 2003.

Zasady hodowli lasu, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Warszawa 2012.

Netografia

<http://www.lasy.gov.pl/>